

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/202/2022
Identifikačné číslo spisu:	7717210327
Dátum vydania rozhodnutia:	28.05.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Nora Halmová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:7717210327.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne obchodnej spoločnosti D.K. AGRO, spol. s r. o., Rakovec nad Ondavou, Rakovec nad Ondavou 285, IČO: 36 853 453, zastúpenej advokátskou kanceláriou Vojčík & Partners, s. r. o, Košice, Rázusova 13, IČO:36 866 563, proti žalovanej obchodnej spoločnosti JRD Rakovce s. r. o., Rakovce nad Ondavou, Rakovce nad Ondavou 389, IČO: 31 711 987 zastúpenej advokátskou kanceláriou SLAMKA & Partners s. r. o., Dolný Kubín, Radlinského 1735/29, o určenie oprávneného užívateľa nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Michalovce sp. zn. 16C/21/2018, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 14. apríla 2022 č. k. 5Co/52/2021-385, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovaná má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Michalovce (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozhodol rozsudkom z 25. septembra 2020 č. k. 16C/21/2018-339, tak že žalobu zamietol a žalovanej priznal nárok na náhradu všetkých účelne vynaložených trov v konaní. Svoje rozhodnutie odôvodnil právne ustanoveniami § 132 ods. 1, 2, 3, § 137 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), § 123, § 124, § 126, ods. 1, 2, § 130 ods. 1, 2, 3, zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „Občiansky zákonník“) a vecne tým že 23. mája 2017 bola na súd doručená žaloba o určenie, že je žalobkyňa oprávneným užívateľom nehnuteľnosti nachádzajúcich sa v k. ú. P. G. U., zapísaných ako parcely reg. E, a to na LV č. XXXX, parcelné č. XXXX/X, o výmere 5072 m2, druh pozemku: orná pôda, na LV č. XXXX, parcelné č. XXXX/XX, o výmere 105 m2, druh pozemku: orná pôda, na LV č. XXXX, parcelné č. XXXX/X, o výmere 12680 m2, druh pozemku: orná pôda, na LV č. XXXX, parcelné č. XXXX/X, o výmere 5072 m2, druh pozemku: orná pôda, na LV č. XXXX, parcelné č. XXXX/X, o výmere 143 m2, druh pozemku: orná pôda a parcelné č. XXXX, o výmere 1106 m2, druh pozemku: trvalé trávne porasty, na LV č. XXXX, parcelné č. XXXX/X, o výmere 5072 m2, druh pozemku: orná pôda, na LV č. XXXX, parcelné č. XXXX/X, o výmere 20155 m2, druh pozemku: orná pôda. Následne po postúpení veci z dôvodu námietky miestnej príslušnosti žalovanej Okresný súd

Bratislava III, uznesením z 11. decembra 2017 č. k. 23Cb/258/2017, vyzval žalobkyňu, aby svoju žalobu doručenu 23. mája 2017, na Okresný súd Michalovce, upresnila tak, aby bol jej žalobný petit jasne určitý a materiálne vykonateľný, a aby na základe takého súd vo veci rozhodol, teda aby bolo zrejmé zo žalobného petitu, čoho sa žalobkyňa domáha a aby to vyjadrila takým spôsobom, ktorý nevzbudzuje pochybnosti o tom, ako majú byť vymedzené práva a im zodpovedajúce povinnosti strán sporu. Žalobkyňa preukázateľne na základe tejto výzvy doručila na Okresný súd Bratislava III dňa 27. decembra 2017, doplnenie svojej žaloby o inú formuláciu žalobného petitu, v ktorom už nežiadala o určenie oprávneného užívania pozemkov, ale o to, aby žalovaná bola povinná zdržať sa vstupu a vykonávania akýchkoľvek poľnohospodárskych prác na nehnuteľnostiach, ktoré v tomto žalobnom petite špecifikovala, a pritom išlo už o nehnuteľnosti odlišné od tých, ktoré uviedla vo svojej pôvodnej žalobe z 23. mája 2017. Následne bola vec postúpená ako miestne príslušnému Okresnému súdu Michalovce. Po doplnení žalobného návrhu zo strany žalobkyne 27. decembra 2017, právny zástupca žalobkyne na pojednávaní súdu 26. septembra 2020, uviedol, že žalobkyňa žiadala, aby súd neprihliadal na doplnený petit žaloby a na doplnenú žalobu tak, ako ju doplnil na Okresný súd Bratislava III, na základe výzvy súdu, ale aby sa zaoberal pôvodne podaným žalobným návrhom, tak ako bol súdu doručený 23. mája 2017. Tento žalobný petit už na pojednávaní ani neupresnila, ani nedoplnila, a trvala na tom, aby sa súd zaoberal takýmto žalobným návrhom. Súd konštatoval, že predmetom konania bolo určenie, že žalobkyňa je oprávneným užívateľom predmetných nehnuteľností, ktoré žiadala v žalobnom návrhu z 23. mája 2017. Sú preto skúmal v zmysle § 137 písm. c) CSP, či je daný na strane žalobkyne naliehavý právny záujem na určení, že je oprávneným užívateľom predmetných nehnuteľností. Za tým účelom bolo vykonané dokazovanie, aby súd mohol posúdiť, či je alebo nie je daný takýto naliehavý právny záujem. Súd pritom vychádzal z tých listinných dôkazov, ktoré do spisu predložila žalobkyňa a žalovaná, a taktiež z výpovede štatutárneho zástupcu žalovanej. V konaní bolo preukázané, že na predmetných parcelách, ohľadne ktorých žiadala žalobkyňa určenie, že je ich oprávneným užívateľom sa nachádzajú budovy vo vlastníctve žalovanej, čo žalobkyňa ani nepopierala a tvrdila, že práve užívaním týchto budov na jej parcelách spôsobuje žalovaná neoprávnené užívanie parciel žalobkyne, na ktorých predmetné budovy stoja. Ide pritom o hospodársky dvor, ktoré žalovaná vlastní, kde vykonávala ako družstvo podnikateľskú činnosť. Sú to nielen administratívne budovy, ale aj kravíny. Žalobkyňa svoje oprávnenie užívať predmetné parcely, na ktorých sú budovy vo vlastníctve žalovanej postavené, odvodzuje od toho, že má uzavreté nájomné zmluvy s osobami, ktoré sú vlastníkami, resp. spoluvlastníkmi týchto parciel, alebo je sám ich vlastníkom. V konaní pritom žalovaná predložila svoje nájomné zmluvy, ktoré má uzavreté ohľadne časti týchto parciel a tiež predložila doklad o tom, že už sa stala vlastníkom jednej z týchto parciel zapísanej na LV č. XXXX v k. ú. P. G. U., a to parcely č. XXXX/X, ktorú vlastní žalovaná od 11. novembra 2019. Súd mal za podstatné pre zistenie, či je daný naliehavý právny záujem na strane žalobkyne, pokiaľ žalobkyňa tvrdí, že žalovaná užíva budovy, resp. aj tú časť parciel, ktoré má žalobkyňa v prenájme, a cez ktorú sa žalovaná dostáva, resp. prechádza k budovám vo svojom vlastníctve, žalobkyňa mala možnosť žalovať na splnenie povinnosti. V zmysle dostupnej judikatúry naliehavý právny záujem je daný vtedy, ak sa určením zmení právne postavenie toho, kto sa určenia domáha. V tomto prípade však žalobkyňa v prípade určenia, že je oprávneným užívateľom by musela naďalej rešpektovať tú skutočnosť, ktorá je preukázaná v tomto konaní, teda, že žalovaná má v predmetnom areáli, kde sú aj parcely v prenájme žalobkyne, budovy žalovanej, ktoré užíva žalovaná na svoju podnikateľskú činnosť, a to oprávnene, keďže sú v jej vlastníctve, a túto skutočnosť musí žalobkyňa rešpektovať. Žalobkyňa sa pritom v tomto konaní nedomáhala vydania bezdôvodného obohatenia za užívanie predmetných nehnuteľností žalovanou, ani sa nedomáhala iného plnenia, ale žiadala určenie, že je oprávneným užívateľom, čo žalovaná nepopierala v tých prípadoch, v ktorých skutočne má žalobkyňa uzavreté nájomné zmluvy a na ich základe má prenajaté parcely, pričom žalovaná však spochybnila platnosť týchto nájomných zmlúv. Súd uviedol, že absentuje naliehavý právny záujem žalobkyne na určení, a keďže naliehavý právny záujem je súčasťou žalobného nároku a nejde iba o procesnú podmienku, rozhodnutie o právnom záujme, či je alebo nie je daný, je teda meritórne a absencia naliehavého právneho záujmu je dôvodom zamietnutia žaloby. Vzhľadom na uvedené mal súd za preukázané, že na strane žalobkyne nebola splnená podmienka naliehavého právneho záujmu na určení, že je oprávneným užívateľom predmetných nehnuteľností, súd tak žalobu zamietol. O náhrade trov konania súd rozhodol podľa § 255 ods.1 CSP tak, že úspešnej žalovanej priznal nárok na náhradu všetkých účelne vynaložených trov v konaní od žalobkyne.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom zo 14. apríla 2022 č. k. 5Co/52/2021- 385 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a žalovanej priznal proti žalobkyni náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. V prejednávanej spore žalobkyňa žiadala určiť oprávneného užívateľa nehnuteľnosti. Podľa odvolacieho súdu, súd prvej inštancie posúdil vec správne, že ide o určovaciu žalobu, pričom takýto druh žaloby nevyplyva zo žiadneho predpisu, teda žalobkyňa bola povinná tvrdiť a preukázať naliehavý právny záujem na takomto určení. Odvolací súd totožne s názorom prvoinštančného súdu konštatoval, že požadovaným určením by sa na postavení žalobkyne nič nezmenilo. Skutočnosť, že je oprávneným užívateľom nehnuteľnosti vyplýva žalobkyni buď z vlastníckeho alebo nájomného vzťahu a tento stav nie je potrebné osobitne deklarovať rozhodnutím súdu, lebo právne postavenie žalobkyne a ani žalovanej sa takýmto rozhodnutím nijako nezmení. Z obsahu spisu bolo zrejmé, že žalovaná namietala platnosť niektorých nájomných zmlúv predložených žalobkyňou, ale aj túto otázku bolo potrebné riešiť ako prejudiciálnu v inom konaní, pričom otázka platnosti má povahu otázky prejudiciálnej vo vzťahu k inej právnej otázke. Bolo evidentné, že žalobkyňa chce dosiahnuť nápravu vzťahov, ktoré sú medzi nim a žalovanou, ale touto žalobou k žiadnej úprave nedôjde. Právny poriadok žalobkyni poskytuje iný prostriedok, ktorým sa môže brániť (usporiadaním vzťahov podľa § 135c Občianskeho zákonníka, o vydanie bezdôvodného obohatenia, inou žalobou na plnenie). Odvolací súd uviedol, že za nedovolenú možno považovať určovaciu žalobu, pokiaľ neslúži potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov. Určovacia žaloba je prípustná vtedy, ak vytvorí pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu a to aj napriek tomu, že je možná (prípadne) aj iná žaloba. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobkyňa). Pokiaľ chce žalobkyňa osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti prejednávanej veci vedúce k sporu medzi účastníkmi a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý tento spor rieši (odstraňuje neistotu vzťahu účastníkov konania alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie). Žalobkyňa žiadnym spôsobom nepreukázala, aký právny základ sa pre právny vzťah strán sporu touto žalobou vytvorí. Naliehavý právny záujem je daný vtedy, ak existuje aktuálny stav objektívnej právnej neistoty medzi navrhovateľom a odporcom, ktorý je ohrozením navrhovateľovho právneho postavenia a ktorý nemožno iným právnym prostriedkom odstrániť; nie je pritom rozhodujúce, ako táto neistota vznikla (Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 4Cdo/49/2003, časopis Zo súdnej praxe č. 75/2003). Naliehavý právny záujem je spravidla daný v prípade, ak by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené alebo ak by sa bez tohto určenia stalo jeho právne postavenie neistým (porovnaj R 17/1972). Za nedovolenú možno považovať určovaciu žalobu, pokiaľ neslúži potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov; ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu, je prípustná aj napriek tomu, že je možná (prípadne) aj iná žaloba (pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 40/1996). Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobkyňa). Pokiaľ chce žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti prejednávanej veci vedúce k sporu medzi účastníkmi a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý tento spor rieši (odstraňuje neistotu vzťahu účastníkov konania alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie) (Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 6. decembra 2012, sp. zn. 5Cdo/31/2011). Žalobkyňa v podanom odvolaní poukázala na celý rad judikátov, s ktorými sa odvolací súd stotožnil ale bolo potrebné zdôrazniť, že žalobkyňa žiadnym spôsobom nepreukázala, že podaná žaloba bola vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany jej práva. Odvolací súd posudzoval prípustnosť uplatnenej určovacej žaloby aj s ohľadom na základný princíp právneho štátu, ktorého obsahom je zákaz odopretia spravodlivosti a dospel, k záveru, že žalobkyňa v konaní naliehavý právny záujem na požadovanom určení nepreukázala, čo súd náležite objasnil odôvodnením rozsudku. Podľa § 396 ods.1 CSP v spojení s § 262 ods.1 CSP odvolací súd rozhodol i o trovách odvolacieho konania a žalovanej, ktorá bola v odvolacom konaní v celom rozsahu úspešná priznal právo na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu proti žalobkyni, ktorá v odvolacom konaní úspech nemala.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie (ďalej len „dovolateľka“), ktoré odôvodnila ustanovením § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

3.1. Žalobkyňa vyvodzujúc dovolanie z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP uviedla, že za nesprávne právne posúdenie odvolacieho súdu považuje posúdenie existencie naliehavého právneho záujmu. Zastáva názor, že v tomto konkrétnom prípade akékoľvek meritórne rozhodnutie či už v rámci usporiadania vzťahov podľa § 136c Občianskeho zákonníka, žalobou o vydanie bezdôvodného obohatenia alebo žalobou na plnenie neodstráni spornosť s nájomnými vzťahmi k pozemkom resp. vlastníckym právom k pozemkom a nezamedzí ďalším sporom medzi nimi. Za konkrétnych skutkových okolností a právnych dôvodov je určovacia žaloba najvhodnejším, najúčinnjším a najsprávnejším zvolaným procesným nástrojom za účelom nastolenia právnej istoty vo vlastníckom vzťahu ako aj nájomnom vzťahu a rozhodnutie o nej by nevedlo k zbytočnému rozmnožovaniu ďalších súdnych sporov. Určovací výrok tak žalobkyňa považuje za potrebný aj z hľadiska občianskoprávnej prevencie voči zásahom do jej práv a právom chránených záujmov.

3.2. Z početnej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu k § 137 písm. c) CSP vyplýva, že návrh na určenie neplatnosti právneho úkonu vyžaduje preukázanie naliehavého právneho záujmu. Dovolateľka poukázala na rozhodnutia, ktoré pripúšťajú určovaciu žalobu aj v prípade, ak je zároveň možné žalovať aj na plnenie (sp. zn. 4Cdo/136/2009, 5Cdo/31/2011, 4Cdo/89/2007, 3Cdo/112/2004, 4Cdo/49/2003, 3Cdo/53/2007, 1Cdo/26/2007, 5Cdo/136/2007, 5Obdo/51/2011).

3.3. Vo veciach, kedy možno žalovať na plnenie, môže byť daný naliehavý právny záujem na určení, pokiaľ sa žalobou vytvorí pevný právny základ pre právne vzťahy účastníkov sporu a tým sa potom zabráni prípadným ďalším žalobám na plnenie, prípadne vtedy, pokiaľ by sa žalobou na plnenie nemohol vyriešiť celý obsah sporného právneho vzťahu (k tomu viď rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 29Cdo/2349/99 a obdobne aj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 32Cdo/1002/2009).

Účelom určovacích žalôb podľa § 80 písm. c) O. s. p. (pozn. teraz § 137 písm. c) CSP) je vyriešiť právny vzťah účastníkov, v rámci ktorého je potrebné naisto rozhodnúť, či určité právo existuje (viď rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 28Cdo/2938/2010).

3.4. Z vyššie citovanej judikatúry vyplýva záver, že aj v prípadoch, kedy žalobkyňa, ktorá podala určovaciu žalobu, mala možnosť podania žaloby na plnenie, všeobecne neplatí, že by nebol daný naliehavý právny záujem žalobkyne na požadovanom určení. Ide predovšetkým o prípady, kedy by žalobou na plnenie nebol vyčerpaný celý predmet konania o určovacej žalobe, alebo kedy sa určovacím výrokom rozsudku vytvorí pevný právny základ vzťahu medzi stranami sporu. Naliehavý právny záujem na určovacej žalobe nie je daný vtedy, ak by požadované určenie viedlo len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov. Tu ide predovšetkým o prípady, kedy sa žalobca domáha žalobou určenia neplatnosti právneho úkonu s tým, aby následne mohol žalobca podať žalobu na plnenie (napr. žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia), alebo inú určovaciu žalobu (napr. žalobu o určenie vlastníckeho práva, nájomného práva a pod.). Určovacia žaloba je tak neprípustná vtedy, ak rozhodnutie o merite sporu by predstavovalo len rozhodnutie o predbežnej otázke podstatnej pre rozhodnutie iného (žalobcom následne iniciovaného) súdneho sporu. V danom prípade by práve rozhodnutie o určovacej žalobe zabránilo podávaniu ďalších žalôb či už na plnenie, vydanie bezdôvodného obohatenia alebo usporiadaním vzťahov podľa § 135c Občianskeho zákonníka. V nadväznosti na skutkový stav je zrejmé, že žalovaná má v úmysle naďalej užívať predmetné pozemky a v žiadnom svojom vyjadrení netvrdí, že v prípade podania žaloby na plnenie by vydala predmetné pozemky žalobkyni ako vlastníkovi resp. ako užívateľovi na základe nájomných zmlúv alternatívne by vydala bezdôvodné obohatenie alebo iný majetkový prospech. Čo sa týka žalôb o usporiadanie vzťahov podľa § 135c Občianskeho zákonníka, takéhoto nároku by sa rovnako mohla dožadovať aj žalovaná, najmä zriadenia vecného bremena pod jej stavbou, no napriek tomu to neurobila, keďže je zrejmé, že uvedený stav jej vyhovuje. V situácii, keď žalovaná predmetné pozemky naďalej užíva, resp. má z nich majetkový prospech je zrejmé, že len jednou žalobou na plnenie alebo o vydanie bezdôvodného obohatenia alebo o usporiadanie vzťahov podľa

§ 135c Občianskeho zákonníka sa spor nevyrieši a museli by nasledovať ďalšie súdne spory, keďže ani jedna zo spomínaných žalôb by nepokryla celý obsah právneho vzťahu (práv a povinností) žalobkyne a žalovanej. Žalobkyňa je toho názoru, že naopak len v konaní o predmetnej určovacej žalobe môže byť rozhodnuté o všetkých sporných otázkach tvoriacich obsah právneho vzťahu, ktorý sa týka strán sporu, z uvedeného dôvodu považuje právny záver odvolacieho súdu, že žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem na podanej určovacej žalobe za nesprávny.

3.5. Žalobkyňa navrhla, aby dovolací súd rozsudok krajského súdu zmenil tak, že vyhovie žalobe žalobkyne v celom rozsahu a zaviazal žalovanú k náhrade trov konania, alternatívne aby dovolací súd napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie vo veci a zaviazal žalovanú na náhradu trov konania.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu vyjadrila a navrhla, aby dovolací súd dovolanie zamietol a žalovanej priznal voči žalobkyňi nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie nie je procesne prípustné a treba ho odmietnuť.

6. Dovolateľka vyvodzovala prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP tým, že odvolací súd sa pri riešení právnej otázky „posúdenia existencie a preukázania naliehavého právneho záujmu“ odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

7. Dôvody prípustnosti dovolania podľa § 421 CSP sa vzťahujú výlučne na právnu otázku, riešenie ktorej viedlo k právnym záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu (t. j. právnu otázku, ktorá bola rozhodujúca pre rozhodnutie vo veci samej). Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k právnym záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Pre posúdenie, či ide o právnu otázku kľúčovú pre rozhodnutie vo veci samej, a pre posúdenie prípustnosti dovolania nie je rozhodujúci subjektívny názor strany sporu, že daná právna otázka môže byť pre ňu rozhodujúca, ale významný je výlučne záver dovolacieho súdu rozhodujúceho o jej dovolaní.

8. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“. Pokiaľ dovolateľ neoznačí alebo nesprávne označí ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, od ktorej sa podľa jeho názoru odvolací súd odklonil, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach (predpokladoch) o tom, ktorú otázku a ktorý judikát, stanovisko alebo rozhodnutie mal dovolateľ na mysli; v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo minúť zákonom určený cieľ. V prípade nekonkretizovania podstaty odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu nemôže najvyšší súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd; v opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný bezbrehý dovolací prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj (konkrétne) cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP (2Cdo/203/2016, 3Cdo/28/2017, 4Cdo/14/2017, 7Cdo/140/2017, 8Cdo/78/2017, 8Cdo/50/2017 a 8Cdo/141/2017).

8.1. Pri skúmaní, či je dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sa dovolací súd zameriava na zistenie a posúdenie vzťahu medzi dovolateľom označeným existujúcim rozhodnutím dovolacieho súdu (judikátom), ktoré tvorí súčasť jeho ustálenej rozhodovacej praxe, a novým prípadom. Vychádzajúc z kontextu skoršieho rozhodnutia (judikátu) a jeho skutkového vymedzenia pritom za

pomoci abstrakcie interpretuje v judikáte vyjadrené právne pravidlo (ratio). Táto činnosť dovolacieho súdu je zameraná na zistenie (prijatie záveru), či nový prípad je s ohľadom na jeho skutkový rámec v relevantných otázkach (okolnostiach) podobný alebo odlišný od skoršieho prípadu. Pokiaľ dovolateľ nevysvetlí, ktoré rozhodnutie treba považovať za „skorší prípad“, dovolací súd nemá podklad pre takéto posudzovanie (nemôže posúdiť, či skutočne došlo k dovolateľom tvrdenému odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu), čo v konečnom dôsledku znamená, že nemôže prikročiť k meritórnemu dovolaciemu prieskumu.

8.2. Dovolací súd poukazuje, že v rozhodnutiach, na ktoré dovolateľka poukázala, sp. zn. 4Cdo/136/2009, 5Cdo/31/2011, 4Cdo/89/2007, 3Cdo/112/2004, 4Cdo/49/2003, 3Cdo/53/2007, 1Cdo/26/2007, 5Cdo/136/2007, 5Obdo/51/2011 ide o odlišné skutkové základy sporu, ktoré sú na prejednávanej právnu vec neaplikovateľné. Otázkou analógie v skutkovom stave ako predpokladu aplikácie ustálenej rozhodovacej praxe sa zaoberal Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze č. k. I. ÚS 51/2020 z 9. júna 2020 (ZNaU 24/2020), ktorý judikoval, že „(...) Ak však nejde o analógiu v skutkovom stave, teda o typovo skutkovú podobu, aplikácia skorších súdnych rozhodnutí nie je namieste. Ak najvyšší súd nesprávne vyhodnotí analógiu v skutkovom stave a toto posúdenie má za následok odmietnutie dovolania, ide o porušenie práva na spravodlivý proces.“ Zásada o analógii v skutkovom stave ako nevyhnutného predpokladu aplikácie ustálenej rozhodovacej praxe je aplikovateľná aj na aktuálne rozhodovanie dovolacieho súdu. Dovolateľkou označené rozhodnutia najvyššieho súdu nepredstavujú ustálenú rozhodovaciu prax pre prejednávany prípad, nakoľko predmetné rozhodnutia neriešili skutkovo a právne analogickú situáciu, o akú ide v danej veci. Dovolateľa z rozhodnutí len vyňala špecifikácie nalievavého právneho záujmu, ktoré sú aplikovateľné aj na prípady, kedy žalobca, ktorý podá určovaciu žalobu má možnosť podania žaloby na plnenie. Ide o prípady, kedy by žalobou na plnenie nebol vyčerpaný celý predmet konania o určovacej žalobe alebo kedy sa určovacím výrokom rozsudku vytvorí pevný právny základ vzťahu medzi stranami sporu.

8.3. Len polemika dovolateľky s právnymi názormi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Relevanciu podľa § 421 ods. 1 CSP má právna otázka (nie skutková), na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázky síce riešené súdmi v priebehu konania, avšak netvoriace základ ich rozhodnutí, nemajú relevanciu v zmysle tohto ustanovenia.

9. Dovolací súd dodáva, že v predmetnej veci išlo o určovaciu žalobu, konkrétne o určenie, že žalobkyňa je oprávneným užívateľom predmetných nehnuteľností, ktoré žiadala v žalobnom návrhu zo dňa 23. mája 2017. Súdny preto skúmali v zmysle § 137 písm. c) CSP, či je daný na strane žalobkyne nalievavý právny záujem na určení, že je oprávneným užívateľom predmetných nehnuteľností. Podstatné pre zistenie, či je daný nalievavý právny záujem na strane žalobkyne v prípade, že pokiaľ žalobkyňa tvrdí, že žalovaná užíva budovy, resp. aj tú časť parciel, ktoré má žalobkyňa v prenájme, a cez ktorú sa žalovaná dostáva, resp. prechádza k budovám vo svojom vlastníctve, žalobkyňa mala možnosť žalovať na splnenie povinností. V zmysle judikatúry nalievavý právny záujem je daný vtedy, ak sa určením zmení právne postavenie toho, kto sa určenia domáha. V tomto prípade však žalobkyňa v prípade určenia, že je oprávneným užívateľom by musela naďalej rešpektovať tú skutočnosť, ktorá je preukázaná v tomto konaní, teda, že žalovaná má v predmetnom areáli, kde sú aj parcely v prenájme žalobkyne, budovy žalovanej, ktoré užíva žalovaná na svoju podnikateľskú činnosť, a to oprávnene, keďže sú v jej vlastníctve, a túto skutočnosť musí žalobkyňa rešpektovať. Žalobkyňa sa pritom v tomto konaní nedomáhala vydania bezdôvodného obohatenia za užívanie predmetných nehnuteľností žalovanou, ani sa nedomáha iného plnenia, ale žiadala o určenie, že je oprávneným užívateľom, čo žalovaná nepopierala v tých prípadoch, v ktorých má žalobkyňa uzavreté nájomné zmluvy a na ich základe má prenajaté parcely, pričom žalovaná však spochybnila platnosť týchto nájomných zmlúv.

10. Dovolací súd sa stotožnil s názorom krajského súdu, že z procesného hľadiska je základným predpokladom úspešnosti žaloby o určenie skutočnosť, že žalobca má nalievavý právny záujem na požadovanom určení. Skutočnosť, že žalobkyňa je oprávneným užívateľom nehnuteľnosti jej vyplýva z

vlastníckeho alebo nájomného vzťahu a tento stav nie je potrebné osobitne deklarovať rozhodnutím súdu, lebo právne postavenie žalobkyne a ani žalovanej sa takýmto rozhodnutím nijako nezmení. Z obsahu spisu bolo zrejmé, že žalovaná namietala platnosť niektorých nájomných zmlúv predložených žalobkyňou, ale aj túto otázku je potrebné riešiť ako prejudiciálnu v inom konaní, pričom otázka platnosti má povahu otázky prejudiciálnej vo vzťahu k inej právnej otázke. Bolo evidentné, že žalobkyňa chcela dosiahnuť nápravu vzťahov, ktoré sú medzi ňou a žalovanou, ale touto žalobou by k žiadnej úprave nedošlo. Právny poriadok žalobkyni poskytuje iný prostriedok, ktorým sa môže brániť (usporiadaním vzťahov podľa § 135c OZ, o vydanie bezdôvodného obohatenia, inou žalobou na plnenie). Za nedovolenú možno považovať určovaciu žalobu, pokiaľ neslúži potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov. Určovacia žaloba je prípustná vtedy, ak vytvorí pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu a to aj napriek tomu, že je možná (prípadne) aj iná žaloba. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobkyňa). Žalobkyňa žiadnym spôsobom nepreukázala, aký právny základ sa pre právny vzťah strán sporu touto žalobou vytvorí. Naliehavý právny záujem je daný vtedy, ak existuje aktuálny stav objektívnej právnej neistoty medzi navrhovateľom a odporcom, ktorý je ohrozením navrhovateľkinho právneho postavenia a ktorý nemožno iným právnym prostriedkom odstrániť; nie je pritom rozhodujúce, ako táto neistota vznikla. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva a či snáď len zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné (ďalšie) súdne konanie alebo konania. Naliehavý právny záujem je spravidla daný v prípade, ak by bez tohto určenia bolo právo žalobkyne ohrozené alebo ak by sa bez tohto určenia stalo jeho právne postavenie neistým. Za nedovolenú možno považovať určovaciu žalobu, pokiaľ neslúži potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov; ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu, je prípustná aj napriek tomu, že je možná (prípadne) aj iná žaloba. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobcu). Pokiaľ chce žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti prejednávanej veci vedúce k sporu medzi účastníkmi a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý tento spor rieši (odstraňuje neistotu vzťahu účastníkov konania alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie).

11. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd dovolanie žalobkyne, v ktorom namietala nesprávne právne posúdenie veci podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP odmietol podľa § 447 písm. f) CSP ako dovolanie, ktoré nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi.

12. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 druhá veta CSP).

13. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.